

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 422/2021-21

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Straku a sudcov Roberta Šorla (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], proti uzneseniu Krajského súdu v Prešove č. k. 21CoP/20/2020-179 zo 16. marca 2021 takto

rozhodol:

1. Uznesením Krajského súdu v Prešove č. k. 21CoP/20/2020-179 zo 16. marca 2021 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.
2. Uznesenie Krajského súdu v Prešove č. k. 21CoP/20/2020-179 zo 16. marca 2021 **zrušuje a vec mu vracia** na ďalšie konanie.

Odôvodnenie:

I.

1. Sťažovateľ, ktorý je advokát, sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 24. mája 2021 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) uznesením krajského súdu o jeho návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia, ktoré žiada zrušiť s tým, že vec sa vráti na ďalšie konanie krajskému súdu.

II.

2. Sťažovateľ spolu s návrhom na obmedzenie spôsobilosti na právne úkony svojho otca podal na okresnom súde návrh na nariadenie neodkladného opatrenia, ktorým žiadal ustanoviť otcovi opatrovníka, ktorý by bol oprávnený a povinný hospodáriť s otcovým starobným dôchodkom. Návrhy odôvodnil tým, že otec približne od roku 2015 začal posielat' peniaze tretej osobe, ktorá otcovi tvrdí, že má z investície v zahraničí množstvo peňazí, ktorých vybavenie stojí značné poplatky a na platenie týchto poplatkov vylákal od otca stovky tisíc eur. Otec od roku 2019 posielal peniaze aj ďalšej osobe. Otec sťažovateľa poslal týmto osobám všetky svoje finančné prostriedky,

a aby im mohol posielat' ďalšie peniaze, vytvoril dlh 150 000 až 180 000 eur. Momentálne otec sťažovateľa nemá žiadne peniaze a svoj dôchodok približne 800 eur posiela obratom tretej osobe. Otec sťažovateľa bol hospitalizovaný na psychiatrii, kde mu bola diagnostikovaná duševná porucha.

3. Návrh na vydanie neodkladného opatrenia podal sťažovateľ preto, aby pre svojho otca zabezpečil to, že jeho dôchodok sa použije len na jeho živobytie a plnenie zákonných povinností. Okresný súd rozhodol o neodkladnom opatrení tak, že návrhu vyhovel a ustanovil otcovi sťažovateľa opatrovníka. Proti tomuto rozhodnutiu podal otec sťažovateľa odvolanie. Krajský súd napadnutým uznesením rozhodol o odvolaní tak, že návrh na nariadenie neodkladného opatrenia zamietol, pretože nejde o neodkladnú záležitosť, keďže otec posiela peniaze od roku 2015 a prepúšťacia správa z psychiatrie nekonštatuje vplyv duševnej poruchy na spôsobilosť otca na právne úkony.

4. Po podaní ústavnej sťažnosti okresný súd rozsudkom z 21. októbra 2021 obmedzil spôsobilosť na právne úkony otca sťažovateľa tak, že okrem iného nie je oprávnený nakladať s viac ako 10 eurami mesačne a za opatrovníka mu ustanovil brata sťažovateľa. Proti tomuto rozsudku bolo podané odvolanie, o ktorom nebolo rozhodnuté.

III.

5. Podľa sťažovateľa je hodnotiaci úsudok krajského súdu v extrémnom rozpore so zisteným skutkovým stavom a aplikácia práva výrazne vybočuje z rámca ústavne konformného výkladu. Závery krajského súdu o tom, že situácia s posielaním peňazí trvá od roku 2015 a to vylučuje potrebu neodkladnej úpravy pomerov, považuje za absurdné. Podľa sťažovateľa krajský súd vôbec nezvážil, čo je účelom neodkladného opatrenia, ktorý spočíva v zabezpečení základných životných potrieb jeho otca na dôstojnej úrovni, ktorú si on pre svoju duševnú poruchu nevie zabezpečiť sám. Podľa sťažovateľa krajský súd nezobral do úvahy naliehavosť situácie, keď je potrebné ustanoviť opatrovníka duševne chorej osobe, ktorá sa bezdôvodne zbavuje majetku a z tohto dôvodu nemá z čoho žiť. Takisto krajský súd vyžadoval osvedčiť nespôsobilosť na právne úkony, ku ktorej sa však má dospieť až v závere konania vo veci samej.

6. Krajský súd sa k ústavnej sťažnosti vyjadril tak, že konal v medziach svojej právomoci a odôvodnenie jeho rozhodnutia vychádza z osvedčených faktov, ktoré vyšli najavo v odvolacom konaní, keďže otec sťažovateľa bol z nemocnice prepustený do ambulantnej liečby, v priebehu hospitalizácie došlo k zlepšeniu jeho spolupráce a afektívnej zložky, je pokojný, usmerniteľný, bez suicidálnych úvah a porúch správania a vnímania. Podľa krajského súdu vzhľadom na tieto zistenia odpadol ťažiskový dôvod na nariadenie neodkladného opatrenia. Krajský súd dodal, že považuje za spravodlivé trvať pri obmedzovaní spôsobilosti na právne úkony na spoľahlivo zistenom skutkovom stave. Krajský súd zotráva v presvedčení, že nebol spoľahlivo osvedčený skutočný stav, ktorý by dôvodil nariadenie neodkladného opatrenia spojeného s úplným odkázaním otca sťažovateľa na jeho opatrovníka, ktorý by bol oprávnený hospodáriť s jeho starobným dôchodkom.

IV.

7. Posudzovanie podmienok na vydanie neodkladného a zabezpečovacieho opatrenia je predovšetkým vecou všeobecných súdov. Ústavný súd pristupuje k preskúmvaniu sťažností, v ktorých sa namieta porušenie práv neodkladným opatrením alebo zabezpečovacím opatrením,

veľmi zdržanlivo, a to nielen preto, že nie je opravnou inštanciou v rámci sústavy všeobecných súdov, ale aj preto, že ide o také súdne rozhodnutia, ktorými sa do práv a povinností účastníkov konania nezasahuje konečným spôsobom (IV. ÚS 82/09). Ústavný súd môže zasiahnuť do rozhodnutí všeobecných súdov o neodkladných a zabezpečovacích opatreniach iba za predpokladu, že by rozhodnutím všeobecného súdu došlo k procesnému excesu, ktorý by zakladal zjavný rozpor s princípmi spravodlivého procesu (II. ÚS 65/2021). Výnimočnosť zasahovania ústavného súdu do rozhodnutí o neodkladných opatreniach neznamená, že tieto sú úplne mimo rámca ústavnoprávneho prieskumu. Ak sú dôvody, na ktorých je založené súdne rozhodnutie o neodkladnom opatrení, zjavne protirečivé alebo popierajú pravidlá formálnej a právnej logiky, prípadne ak sú tieto dôvody zjavne jednostranné a v extrémnom rozpore s princípmi spravodlivosti, možno v takomto prípade hovoriť o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti súdneho rozhodnutia (III. ÚS 104/2013).

8. Všeobecný súd by mal vo svojej argumentácii obsiahnutej v odôvodnení svojho rozhodnutia dbať na to, aby premisy zvolené v rozhodnutí, rovnako ako závery, ku ktorým na základe týchto premís došiel, boli pre širšiu právnickú (ale aj laickú) verejnosť prijateľné, racionálne, ale v neposlednom rade aj spravodlivé a presvedčivé. Všeobecný súd musí súčasne vychádzať z toho, že práve tieto súdy majú poskytovať v občianskom súdnom konaní materiálnu ochranu zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov (IV. ÚS 1/02, II. ÚS 174/04, III. ÚS 117/07, III. ÚS 332/09).

9. Sťažovateľ je ako navrhovateľ účastníkom konania o obmedzenie spôsobilosti na právne úkony svojho otca. Je zrejmé, že výsledok takéhoto konania má primárne zabezpečiť ochranu osoby, o ktorej spôsobilosti sa koná. Obmedzenie spôsobilosti na právne úkony nie je trestom alebo nástrojom ochrany spoločnosti, ale na prvom mieste inštitútom, ktorý má ochrániť posudzovanú osobu pred škodlivými následkami jej vlastného, no pre duševnú chorobu neslobodného konania, ktoré môže viesť k ohrozeniu života, zdravia alebo majetku duševne chorej osoby. Preto i neodkladné opatrenie treba v takomto konaní nariadiť len vtedy, ak je daný predpoklad, že prípadným obmedzením konania posudzovanej osoby dôjde k zamedzeniu takéhoto, duševnou poruchou vyvolaného konania, ktoré vážne ohrozuje dôstojné bytie posudzovanej osoby.

10. K tomu treba uviesť, že v takomto konaní zásadne nedochádza k realizácii hmotných práv iných osôb, ktoré majú postavenie účastníkov konania o obmedzenie spôsobilosti na právne úkony. Takouto osobou nebol ani sťažovateľ, no skutočnosť, že mu podústavné právo priznáva ako blízkej osobe postavenie navrhovateľa, vedie k tomu, že či už ústavne nekonformný postup alebo rozhodnutie všeobecného súdu môže viesť k porušeniu jeho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Ak by bol pripustený záver o tom, že základné práva v konaní o obmedzenie spôsobilosti na právne úkony patria len osobe, o ktorej spôsobilosti sa koná, mohlo by to viesť k nemožnosti uplatnenia prieskumu ústavného súdu v konaniach o spôsobilosti na právne úkony. Tak by mohlo dôjsť nielen k ujme na základných právach toho, koho za účastníka konania o obmedzenie spôsobilosti na právne úkony označujú normy podústavného práva, ale aj toho, komu má byť obmedzením spôsobilosti na právne úkony, a to aj proti jeho neslobodnej vôli, zabezpečená ochrana jeho základných práv.

11. Sťažovateľ návrhom žiadal, aby bol jeho brat ustanovený za opatrovníka ich otca tak, aby dočasne zabezpečoval hospodárenie s jeho jediným príjmom, ktorý pozostáva zo starobného dôchodku. Krajský súd plne v súlade so zabezpečenými dôkazmi ustálil, že sťažovateľov otec v prospech identického účtu pravidelne zasiela rôzne sumy nepretržite už od roku 2015. V úplnom rozpore s týmito správnymi skutkovými zisteniami však dospel k nesprávnemu právnemu záveru, podľa ktorého existencia namietaného stavu v trvaní viac ako päť rokov podstatným spôsobom znižuje potrebu neodkladnej úpravy pomerov, ba dokonca ju až vylučuje. V zmysle § 325 ods. 1 Civilného sporového poriadku neodkladné opatrenie môže súd nariadiť, ak je potrebné bezodkladne upraviť pomery. Potreba úpravy týchto pomerov musí byť bezodkladná, čo zahŕňa aj prvok naliehavosti a nevyhnutnosti, ktorý treba celkom inak vnímať v mimosporovom konaní ako v konaní sporovom. Samotný atribút bezodkladnosti však bez ďalšieho neznamená, že ide o akútny a jednorazový stav. Potreba upraviť pomery môže byť bezodkladná a pretrvávať aj po určité dlhšie časové obdobie. Súd preto nemôže danú podmienku považovať za nesplnenú iba z toho dôvodu, že sa navrhovateľ nedomáhal ochrany prostredníctvom neodkladného opatrenia ihneď po reálnom vzniku potreby bezodkladnej úpravy pomerov. To platí osobitne v tomto prípade, keď bola zrejماً obava z toho, že i ďalším konaním bude otec sťažovateľa pod vplyvom duševnej poruchy konať v rozpore so svojimi majetkovými záujmami tak, aby si zo svojho príjmu zabezpečoval svoje základné životné potreby. Preto vyvodený záver krajského súdu o vylúčení potreby úpravy pomerov neodkladným opatrením z dôvodu dlhšieho časového obdobia, počas ktorého otec sťažovateľa zasiela nedôvodne peňažné prostriedky tretím osobám, je zrejмым právnym omylom.

12. Krajský súd rovnako zistil, že správanie otca sťažovateľova vyvoláva podozrenie, že má duševnú poruchu, a z vyžiadanej prepúšťacej správy okrem iného zistil, že v priebehu hospitalizácie pretrvávali fixné úvahy v rámci osobnostnej štruktúry bez výraznejšej korekcie. V prepúšťacej správe je tiež uvedené, že tieto fixné úvahy sú v hĺbke bludných presvedčení s dopadom na konanie. K týmto závažným zisteniam sa krajský súd vôbec nevyjadril a svoje rozhodnutie založil na skutočnosti, že hoci duševná porucha bola diagnostikovaná, pri prepustení z nemocnice bol otec sťažovateľa bez porúch vnímania a správania. Krajský súd tiež skonštatoval, že existujú pochybnosti o spôsobilosti na právne úkony, avšak nebolo dostatočne osvedčené, aby duševná porucha bola s výrazným vplyvom na spôsobilosť na právne úkony. Takáto úvaha však nie je úvahou skutkovou v rovine či už preukázania alebo osvedčenia, ale úvahou, ktorá musí byť nevyhnutne právna, teda dostatočne zdôvodnená nielen mechanickým záverom redukujúcim otázku spôsobilosti na právne úkony na výlučne otázku skutkovú. Preto sú závery krajského súdu nepresvedčivé. To, že otec sťažovateľa bol pri prepustení z nemocnice bez porúch vnímania a správania, nevylučuje, že netrpí duševnou poruchou s vplyvom na spôsobilosť na jeho právne úkony. Sám krajský súd uvádza, že otec sťažovateľa duševnou poruchou trpí a má pochybnosti o tom, či otec sťažovateľa má spôsobilosť na právne úkony, avšak bez hlbšieho zdôvodnenia ako dôležitejšiu považoval skutočnosť, že sa mu stav po hospitalizácii zlepšil.

13. Krajský súd napokon vyžaduje už v štádiu vydania neodkladného opatrenia dostatočné osvedčenie o tom, či otec sťažovateľa má alebo nemá spôsobilosť na právne úkony. V tomto prípade opätovne ide o nesprávny výklad právnej normy súvisiacej s podmienkami vydania neodkladného opatrenia. Navrhovateľ na vydanie neodkladného opatrenia totiž musí rozhodujúce

skutočnosti náležitým spôsobom osvedčiť, čo z kvalitatívneho hľadiska nedosahuje intenzitu plnohodnotného dokazovania. Takýto postup je zákonom daný a typický iba pre zisťovanie relevantných skutočností v rámci konania o návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia. Krajský súd v podstate dostatočným osvedčením vyžadoval od sťažovateľa plnohodnotný dôkaz, čo je v štádiu návrhu na vydanie neodkladného opatrenia nesplniteľné. Sťažovateľ lekárskou správou dostatočne osvedčil rozhodujúce skutočnosti a to, že v prípade jeho otca ide o podozrenie na duševnú poruchu a v spojení s jeho dlhodobým správaním existujú dôvodné pochybnosti o jeho spôsobilosti na právne úkony v takej miere, že v dôsledku vlastného celkom iracionálneho konania sa zbavil všetkého svojho majetku a priebežne sa zbavuje aj svojho dôchodku tak, že nedokáže zabezpečiť svoje vlastné základné potreby. Napokon, už v samotnej lekárskej správe je uvedené, že fixné úvahy otca sťažovateľa majú dopad na konanie, čiže nemožno vylúčiť, práve naopak, možno dôvodne predpokladať, že toto konanie v sebe zahŕňa aj právne úkony. V tomto prípade však to, či otec sťažovateľa trpí duševnou poruchou a má spôsobilosť na právne úkony, bude preukazované skutočnosťami, ktoré budú právne posúdené až v závere konania v rozhodnutí vo veci samej, a nie už v rámci rozhodovania o návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia tak, ako to nesprávne vyžadoval krajský súd.

14. Rozhodnutie krajského súdu sa pri aplikácii podústavného práva o nariadení neodkladného opatrenia v konaní o obmedzení spôsobilosti na právne úkony natoľko odchyľilo od účelu a podmienok na nariadenie neodkladného opatrenia, že tým bol zásadne popretý účel a význam ustanovení Civilného mimosporového poriadku o neodkladnej ochrane, čo v tomto prípade znamená popretie základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu ako účastníka konania o obmedzení spôsobilosti na právne úkony. Preto bolo vyslovené, že namietaným rozhodnutím krajského súdu bolo porušené základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a v nadväznosti na to bolo namietané uznesenie krajského súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy zrušené a vec mu bola vrátená na ďalšie konanie, keďže do tohto rozhodnutia ústavného súdu nebolo právoplatne rozhodnuté o návrhu sťažovateľa vo veci samej a nemožno vylúčiť, že ochrana práv otca sťažovateľa i naďalej vyžaduje neodkladné opatrenie v podobe, v akej už bolo nariadené uznesením okresného súdu. V ďalšom postupe je krajský súd viazaný právnym názorom ústavného súdu vysloveným v tomto rozhodnutí s tým, že rozhodnutie o nariadení neodkladného opatrenia musí vychádzať zo skutkových okolností v čase nového rozhodnutia o odvolaní otca sťažovateľa proti rozhodnutiu okresného súdu, ktorým bolo neodkladné opatrenie nariadené.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 13. januára 2021

Peter Straka
predseda senátu